

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR. 410.009.09.2019

Pan Rafał Piotr Szkaradziński
Wójt Gminy Szaflary
ul. Zakopiańska 18
34-424 Szaflary

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/077 – Zapobieganie rozprzestrzenianiu się barszczy kaukaskich w Polsce

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Szaflarach, ul. Zakopiańska 18, 34-424 Szaflary ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wójt Rafał Piotr Szkaradziński, od 8 grudnia 2014 r. W okresie objętym kontrolą funkcję Wójta poprzednio pełnił: Pan Stanisław Ślimak
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość i skuteczność zwalczania barszczy kaukaskich
Okres objęty kontrolą	2013 – 2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych w jednostce)
Podstawa prawna podjęcia kontroli jednostką przeprowadzającą kontrolę	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	Szymon Stokłosa, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/136/2019 z 31 lipca 2019 r.

(akta kontroli str.1)

---

¹ Urząd Gminy

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Urząd Gminy prawidłowo realizował zadania w zakresie inwentaryzacji i zwalczania barszczy kaukaskich (barszczu Sosnowskiego i Mantegazziego) jednakże, pomimo tego, w latach objętych kontrolą powierzchnia zajęta barszczem w Gminie znacząco wzrosła.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W latach 2013 – 2019 Gmina realizowała działania w zakresie inwentaryzacji i zwalczania barszczy kaukaskich, przy czym w 2013 r. zadania te ograniczone były tylko do terenów będących we władaniu Gminy i finansowane wyłącznie z środków własnych Gminy.

Począwszy od 2014 r. Gmina uczestniczyła w projekcie „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego”, prowadzonym przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, w wyniku czego inwentaryzacją, jak i zwalczaniem barszczu objęto obszar całej Gminy. Ponadto od 2015 r. Gmina corocznie pozyskiwała z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie⁴ dotacje na walkę z barszczem, a działaniami tymi obejmowano cały obszar zinwentaryzowany.

Prowadzone działania nie pozwoliły jednak na ograniczenie rozprzestrzeniania się barszczy kaukaskich na terenie Gminy. W latach 2014-2019 areal, na którym występował barszcz zwiększył się z 8 ha do blisko 20.

Gmina podejmowała również działania mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z barszczami kaukaskimi. Organizowane były szkolenia dla mieszkańców, a na tablicy ogłoszeń i stronie internetowej Gminy zamieszczane były informacje oraz materiały o barszczu Sosnowskiego. Umieszczano także tablice ostrzegawcze o niebezpieczeństwie związanym z występowaniem barszczu Sosnowskiego.

NIK zwraca uwagę, że pomimo podejmowanych przez Gminę działań, na jej terenie wciąż powstają nowe stanowiska barszczu Sosnowskiego i zwiększa się areal zajęty tymi roślinami, co wymaga nie tylko kontynuacji, ale również intensyfikacji prowadzonych dotychczas działań w celu identyfikacji i eliminacji jego stanowisk aby zapobiec odrastaniu i rozprzestrzenianiu się tej rośliny.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Gminy Szaflary⁵ prowadzeniem spraw związanych z ochroną środowiska zajmował się pracownik zatrudniony na jednoosobowym stanowisku ds. ochrony środowiska, rolnictwa i leśnictwa, w Referacie Gospodarki Przestrzennej i Inwestycji. Pracownik ten posiadał wykształcenie wyższe z zakresu inżynierii środowiska⁶.

(akta kontroli str. 7-65, 88-89, 115-126)

W Gminie nie przyjęto sformalizowanych pisemnych procedur dotyczących sposobu postępowania z barszczami kaukaskimi. W Gminie nie obowiązywały uchwały bądź zarządzenia odnoszące się do sposobu walki z barszczami kaukaskimi.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁴ Dalej: WFOŚiGW.

⁵ Zarządzenie Wójta Gminy Szaflary nr 31/2005 z dnia 18 lipca 2005 r. w sprawie nadania Urzędowi Gminy Szaflary Regulaminu Organizacyjnego oraz Zarządzenie Wójta Gminy Szaflary nr 120.59.2017 z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany Regulaminu Organizacyjnego UG Szaflary.

⁶ Przed 2016 r. zadania związane z likwidacją barszczu Sosnowskiego realizował Inspektor ds. rolnictwa i leśnictwa z wykształcenia magister inżynier zootechnik.

Wójt wyjaśnił, że *Gmina posiada duże doświadczenie w tym zakresie. Już w 2006 r. podjęto pierwsze działania dotyczące likwidacji barszczu na terenie Gminy. Wszystkie czynności przebiegają sprawnie i bez zakłóceń, przy ogólnej aprobacie społeczeństwa.*

(akta kontroli str. 88-89)

Inwentaryzację stanowisk barszczu na terenie Gminy rozpoczęto w 2012 r. od działek stanowiących własność Gminy. W 2014 r. Gmina przystąpiła do projektu „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego” prowadzonego przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie (UR). Wówczas zgodnie z podpisaną umową pracownicy UR, przy współpracy pracowników Gminy oraz sołtysów przeprowadzili inwentaryzację stanowisk barszczu. Inwentaryzacja ta objęła cały obszar administracyjny gminy, w tym tereny prywatne. W wyniku tych działań ustalono, że stanowiska barszczu pokrywają powierzchnię 8 ha.

Od 2015 r. inwentaryzacji stanowisk barszczu dokonywali pracownicy Gminy. Areal na którym występował barszcz zwiększył się odpowiednio: do 10,22 ha w 2015 r., 16,97 ha w 2017 r. i 19,47 ha w 2019 r. Wszystkie te działania związane z inwentaryzacją barszczu Gmina wykonywała na własny koszt, nie występując o dofinansowanie z instytucji zewnętrznych.

Wójt wyjaśnił, że *wzrost ilości stanowisk objętych barszczem wynikał ze wzrostu świadomości mieszkańców, którzy licznie dokonywali zgłoszeń o nowych ogniskach barszczu oraz aktywnej postawy sołtysów monitorujących teren sołectw. Każde zgłoszenie jest weryfikowane w terenie przez pracownika Gminy .*

(akta kontroli str. 89-91, 128-130, 264-295)

W 2013 r. Gmina likwidowała barszcze kaukaskie na własny koszt, nie otrzymując dotacji z instytucji zewnętrznych na ten cel. W 2013 r. do trzech podmiotów skierowano zaproszenie do złożenia oferty na świadczenie usług związanych z mechanicznym i chemicznym niszczeniem barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Szaflary. Ze zwycięzcą postępowania w dniu 13 maja 2013 r. podpisano umowę zlecenia R-6122-1/2013. Zwalczanie barszczu prowadzone było w okresie od 15 maja do 16 sierpnia 2013 r. na działkach będących własnością Gminy i Skarbu Państwa wskazanych podczas wizji lokalnej zajmujących ok 0,6 ha. Całkowity koszt prac wyniósł 8000,00 zł.

(akta kontroli str. 166-174)

Od 2014 r. Gmina usuwała barszcz również z terenów prywatnych, po wcześniejszym uzyskaniu zgody od właścicieli tych nieruchomości. Zgody te wyrażane były w postaci podpisów na zbiorczych listach obejmujących wykaz działek lub indywidualnie.

(akta kontroli str. 92, 129-149)

W 2013 r. Gmina podjęła współpracę z Małopolską Izbą Rolniczą i UR w Krakowie w celu przystąpienia do projektu „Środowisko bez Barszczu Sosnowskiego”, w wyniku czego w dniu 28 listopada 2014 r. Gmina podpisała umowę nr I-Z/176/2014/BPE z UR w Krakowie na inwentaryzację, monitoring i eliminację barszczu Sosnowskiego na terenach Gminy Szaflary. Zgodnie z zawartymi w umowie zapisami Gmina wpłaciła na konto UR w Krakowie kwotę 29 452,26 zł, co stanowiło 15% kosztów całości zadania. W ramach ww. umowy w latach 2014-2015 na terenie Gminy prowadzone były czynności zwalczania barszczu Sosnowskiego, prace te wykonywał wybrany przez UR wykonawca. Przedstawiciele Gminy uczestniczyli w odbiorach każdego etapu prac wykonywanych w ramach Projektu. W trakcie kontroli prowadzonych wspólnie przez pracowników Gminy i UR w obecności wykonawcy nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji prac. Projekt przewidywał redukcję populacji barszczu na poziomie 80% oraz konieczność utrzymania jego

trwałości, przy czym w umowie zawartej pomiędzy UR w Krakowie a Gminą nie zamieszczono zapisów zobowiązujących Gminę do jego utrzymania. Gmina otrzymała od kierownika projektu ze strony UR w Krakowie pismo z 5 października 2018 r., w którym została zobowiązana do zachowania trwałości projektu do 11 grudnia 2020 r. Kontrole przeprowadzane przez UR w latach 2017-2018, tj. w okresie trwałości Projektu, potwierdziły, że osiągnięta w ramach Projektu redukcja populacji barszczu na poziomie 80% została utrzymana w tym okresie.

(akta kontroli str. 175-225)

Od 2015 r. Gmina otrzymywała dotację z WFOŚiGW w ramach realizacji zadania *Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenie województwa małopolskiego*. Uchwały Zarządu WFOŚiGW przewidywały dofinansowanie w wysokości do 90% w latach 2015-2018 oraz w wysokości do 80% w 2019 r. kosztów kwalifikowanych poniesionych przez Gminę. Łącznie w okresie od 2015 do 2019 r. Gmina otrzymała z WFOŚiGW dofinansowanie w wysokości 218 431,70 zł, z czego w:

- 2015 r. 23 658,52 zł, co stanowiło 69,95% całkowitego kosztu zadania w wysokości 33 995,16 zł,
- 2016 r. 47 906,00 zł, co stanowiło 71,73% całkowitego kosztu zadania w wysokości 66 780,98 zł,
- 2017 r. 36 647,00 zł, co stanowiło 76,34% całkowitego kosztu zadania w wysokości 48 008,34 zł,
- 2018 r. 62 340,31 zł, co stanowi 89,60% całkowitego kosztu zadania w wysokości 69 577,18 zł,
- 2019 r. 47 879,84 zł, co stanowi 80% całkowitego kosztu zadania w wysokości 59 849,81 zł.

(akta kontroli str. 226-263)

W latach 2017 oraz 2019 Gmina podpisała z wykonawcami prac związanych z niszczeniem barszczu łącznie trzy aneksy (dwa w 2017 r. i jeden w 2019 r.). Powodem ich zawarcia była konieczność usunięcia wykrytych, w toku prowadzonych prac, nowych stanowisk barszczu o łącznej powierzchni 5 ha w 2017 r. oraz 2,5 ha w 2019 r. W związku z powyższym Gmina poniosła dodatkowe koszty w wysokości 32 000,00 zł w 2017 r. oraz 8 817,00 zł w 2019 r.

(akta kontroli str. 371-372, 380, 424)

W latach 2015–2019 Gmina, otrzymując dotację z WFOŚiGW, była zobowiązana do wyboru wykonawcy zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁷. Ponieważ w każdym roku wartość zamówienia nie przekraczała 30.000 euro, ustawy nie stosowano. Zgodnie z zarządzeniem Wójta⁸ na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Szaflary oraz na stronie internetowej jednostki co roku zamieszczano zaproszenie do złożenia oferty na „*Mechaniczne oraz chemiczne usunięcie inwazyjnego gatunku rośliny Barszcz Sosnowskiego*”.

(akta kontroli str. 66-70, 317-318, 337-338, 358-359, 384-386, 409-411)

Co roku, zgodnie z wymogiem WFOŚiGW, Gmina zobowiązana była do uzyskania pozytywnej opinii o zasadności wykonania zabiegów likwidacji barszczu Sosnowskiego. W opiniach tych przygotowywanych przez UR w Krakowie dla Gminy Szaflary zamieszczano wykaz działek, na których występuje barszcz, wraz

⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986 ze zm.

⁸ Zarządzenie nr 32/2014 Wójta Gminy Szaflary z 16 kwietnia 2014r. w sprawie ramowych procedur udzielania zamówień publicznych o wartości szacunkowej nieprzekraczającej równowartości kwoty 30 000Euro netto.

z określeniem powierzchni jaką zajmuje. Podstawą do wykonania opinii były inwentaryzacje stanowisk barszczy przygotowywane przez pracownika Gminy.

(akta kontroli str. 296-316)

Gmina w umowach zawieranych z wykonawcami na zwalczanie barszczu Sosnowskiego określała na jakim obszarze i na jakich działkach mają być przeprowadzone zabiegi zwalczania barszczy oraz jakimi środkami. W 2015 r. ze względu na termin podpisania umowy wykonawca był zobowiązany do jednokrotnego wykonania zabiegów w okresie jesiennym natomiast w latach 2016-2019 wykonawcy zobowiązani byli do przeprowadzenia trzech serii zabiegów w okresie od podpisania umowy do dnia 15 listopada każdego roku⁹. Zakres usługi obejmował za każdym razem zabiegi: mechaniczne (koszenie kosiarką mulczującą), chemiczne (oprysk ciągnikowy), agrotechniczne ręczne (koszenie kosą ręczną/sierpem szwajcarskim), chemiczne ręczne (opryskiwaczem plecakowym), natomiast na brzegach cieków wodnych i zbiorników wodnych, zakres prac obejmował zabiegi: chemiczne ręczne strzykawkowe (iniekcje), wykop ręczny, ucinanie poniżej szyjki korzeniowej.

Dokumentami potwierdzającym osiągnięty efekt były „częstkowe potwierdzenie wykonania usługi” oraz po zakończeniu prac „ostateczne potwierdzenie wykonania usługi” wraz z protokołem odbioru. Dokumenty te były podpisywane przez przedstawiciela Gminy oraz przedstawiciela wykonawcy.

(akta kontroli str. 317-426)

Pomimo działań podejmowanych przez Gminę w walce z rozprzestrzenianiem się barszczu Sosnowskiego obszar zajmowany przez barszcze kaukaskie systematycznie wzrastał. Jak wynika z wyjaśnień Wójta: *jest to efekt odnajdywania wciąż nowych stanowisk zazwyczaj w terenach trudno dostępnych. Efekty walki z barszczem są jednak widoczne, tereny do których w 2017 r. nie było dostępu ze względu na gęstość pokrycia barszczem Sosnowskiego, obecnie po przeprowadzeniu serii zabiegów stały się terenami łatwo dostępnymi, pokrytymi tylko w nielicznych miejscach pojedynczymi roślinami. Gmina nie prowadzi szczegółowych analiz dla oceny skuteczności prowadzonych działań na poszczególnych stanowiskach, gdyż ze względu na dużą liczbę działek objętych inwentaryzacją i zwalczaniem barszczu działania takie wiązałyby się z wysokimi kosztami.* Na podstawie przeprowadzonych w toku kontroli oględzin wybranych stanowisk objętych zwalczaniem barszczu stwierdzono, że na działkach, na których działania prowadzone były od kilku lat populacja barszczu uległa znacznej redukcji¹⁰. Pokrycie działek barszczami było niewielkie, a występujące rośliny miały pożółkłe bądź uschnięte liście i łodygi.

(akta kontroli str. 71-83, 88-93, 264-295)

W umowach zawartych z wykonawcami w okresie 2015-2019 nie przewidywano usuwania roślin po zabiegu i ich utylizacji, rośliny były pozostawiane na miejscu. Jedynie w umowie podpisanej z wykonawcą w 2013 r. zawarto zapis mówiący o obowiązku „*usuwania kwiatostanów roślin rosnących w odległości mniejszej niż 2m od brzegów cieków wodnych oraz zbieraniu, zabezpieczeniu w szczelnych workach w sposób niedopuszczający do wysiewu nasion, wywiezieniu do miejsc ich utylizacji i zutylizowaniu*”¹¹. Protokół odbioru prac potwierdzał utylizację roślin/kwiatostanów poprzez kompostowanie na terenie wykonawcy.

(akta kontroli str.93, 169-172)

⁹ W 2016r. ze względu na niekorzystne warunki pogodowe na obszarze Gminy Szaflary wykonano jedynie dwa zabiegi.

¹⁰ Urząd posiadał dokumentację fotograficzną działek zajętych barszczem, wykonywaną w różnych latach prowadzenia czynności zwalczających.

¹¹ W 2014 r. barszcze były likwidowane wyłącznie w ramach współpracy z UR. Umowę z wykonawcą zawarł UR.

We wrześniu 2015 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie Oddział w Zakopanem przeprowadził w Gminie kontrolę w zakresie stosowania środków ochrony roślin. W protokole nr 41 z 22 września 2015 r. zamieszczono adnotację odnoszącą się do udziału Gminy w projekcie „Środowisko bez Barszczu Sosnowskiego”. W zaleceniach pokontrolnych wskazano: *„Należy zobowiązać wykonawcę zabiegów lub koordynatora z Małopolskiej Izby Rolniczej aby na bieżąco dostarczał protokoły z wykonanych zabiegów i dostarczył ewidencję tych zabiegów”*.

Poza ww. działaniami Gmina nie była kontrolowana w latach 2013-2019 w zakresie realizacji działań związanych ze zwalczaniem barszczu kaukaskich. Również WFOŚiGW nie przeprowadził żadnej kontroli w ramach udzielanych corocznie dotacji. Zgodnie z umowami podpisanymi z WFOŚiGW Gmina rozliczała dotację, okazując faktury za wykonane usługi zwalczania barszczu, sprawozdania z realizacji zadania wraz z dokumentacją fotograficzną, protokoły odbioru prac.

(akta kontroli str. 226-263, 331-335, 349-357, 375-383, 400-408, 425-426, 429-435)

Pismem z dnia 11 września 2019 r. Starosta Powiatu w Nowym Targu poinformował, że Starostwo nie posiada danych dotyczących występowania barszczu kaukaskich na terenie powiatu nowotarskiego, nie została również nawiązana współpraca z Gminą Szaflary w zakresie zwalczania tych roślin.

(akta kontroli str. 84-85)

Gmina Szaflary nie zawierała porozumień z sąsiednimi gminami w zakresie zwalczania barszczów kaukaskich. Jednak zgodnie z wyjaśnieniami Wójta współpraca taka jest prowadzona w szczególności z gminami Nowy Targ i Biały Dunajec. Polega ona na wzajemnym przekazywaniu informacji o istniejących ogniskach barszczu na granicach gmin. Przykładem jest pismo z 19 lipca 2017 r. skierowane do Wójta Gminy Biały Dunajec informujące o zlokalizowaniu dużego skupiska barszczu na terenie Gminy Biały Dunajec, w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy Szaflary. Współpraca funkcjonuje również w zakresie wymiany doświadczeń odnośnie prowadzonych zabiegów i opinii o firmach istniejących na rynku.

(akta kontroli str. 90, 157-158)

Gmina Szaflary informowała lokalną społeczność o występowaniu barszczu Sosnowskiego i zagrożeniach z tym związanych, jak również o działaniach podejmowanych w celu jego likwidacji. Działania informacyjne prowadzone były za pośrednictwem: lokalnej prasy, strony internetowej Gminy, przekazu przez sołtysów, za pośrednictwem ogłoszeń gminnych i parafialnych, organizowane były prelekcje w szkołach. Ponadto na sesje Rady Gminy zapraszano gości posiadających specjalistyczną wiedzę w powyższym zakresie, a relacje z sesji udostępniane były w internecie. Upubliczniane były również informacje o funduszach pozyskanych na walkę z barszczem Sosnowskiego w ramach współpracy z UR w Krakowie, jak również WFOŚiGW.

Ponadto w miejscach łatwo dostępnych dla ludzi, np. wzdłuż ciągów komunikacyjnych: dróg, chodników oraz ścieżek, gdzie występował i zwalczano barszcz wywieszano tablice ostrzegawcze: „**!!!UWAGA!!! BARSZCZ SOSNOWSKIEGO. GROZI POPARZENIEM**”. Wywieszano również ogłoszenia informujące o zagrożeniu związanym z występowaniem barszczu Sosnowskiego wzdłuż brzegów potoków, szczególnie w miejscach gdzie tworzone były dzikie kąpieliska.

(akta kontroli str. 93, 150-165)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W związku z niesformulowaniem wniosków pokontrolnych Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Kraków,   września 2019 r.

Kontroler
Szymon Stokłosa
starszy inspektor k.p.

.....